

С. В. Очкуренкокандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри фінансового права юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ФІНАНСОВОГО І ТРУДОВОГО ПРАВА

Стаття присвячена дослідженню проблем взаємодії фінансового і трудового права. Автор приділяє основну увагу дослідженню способів впливу фінансового права на трудові правовідносини. Доводиться, що коло форм такого впливу є вельми широким та обумовлене як об'єктивними чинниками (зокрема, системним характером), так і суб'єктивними (зокрема, рівнем розвитку законодавства, цілями і завданнями, які вирішує законодавець за допомогою правового регулювання і правового впливу).

Ключові слова: фінансове право, трудове право, правовий вплив, правове регулювання, фінансові правовідносини, трудові правовідносини.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження питань взаємодії фінансового і трудового права обумовлена станом їх наукового осмислення, який може бути охарактеризований як парадоксальний. З одного боку, для переважної більшості як науковців, так і практичних працівників, очевидною є та обставина, що фінансові і трудові відносини характеризуються тісним і багатим за змістом зв'язком, який обумовлений широтою сфер суспільного життя, в яких (сферах) виникають трудові і фінансові відносини.

Зокрема, існує розуміння сфери трудових відносин як такої, де створюються матеріальні блага, сукупність яких утворює так звану «другу природу», й засоби для відтворення здібностей людини, здібності її до праці. Значною мірою у сфері трудових відносин створюються і нематеріальні блага. Формами матеріальних і нематеріальних благ, успадкованих від попередніх поколінь і створених працею нинішніх поколінь, є гроші (у тому числі валюта) і цінні папери, що здійснюють свій рух у приватноправових формах, але під впливом фінансового права, що регулює публічні відносини, які виникають у зв'язку з таким рухом, не говорячи вже про те, що рух грошей частково здійснюється у формі податкових і бюджетних правовідносин.

З іншого боку, майже повністю поза межами ґрунтовних наукових досліджень лишається проблематика конкретних форм, напрямків, а також наслідків взаємного впливу фінансового і трудового права. Хоча іноді у науці і зазначається на детермінацію фінансових відносин відносинами трудовими й відповідно про те, що

трудова право, регулюючи трудові та пов'язані з ними відносини, впливає на фінансові відносини, зазвичай науковий аналіз не йде далі сформульованої О. Н. Горбунової тези про залежність від розміру заробітної плати і своєчасності її виплати обсягів і своєчасності надходження до бюджетів податку на доходи фізичних осіб [1, с. 4], що є правильною, однак далеко не вичерпною.

Отже, детермінація фінансових відносин трудовими не вичерпується наведеним; що ж до зворотного впливу фінансових відносин на трудові, то він зазвичай узагалі лишається недослідженим. З урахуванням викладеного, не заперечуючи, що актуальним завданням юридичної науки є поглиблення у проблематику форм впливу трудового права на фінансове, у межах даної статті її автор визнав за більш доцільне зосередитися над постановкою проблеми окремих форм впливу фінансового права на трудове.

Стан наукових досліджень. Загальні питання галузевої диференціації та взаємодії галузей права розглядалися у роботах провідних учених у галузі теорії права: С. С. Алексєєва, М. І. Козюбри, В. В. Копейчикова, Є. В. Назаренка, П. Є. Недбайла, М. Ф. Орзіха, П. М. Рабіновича, О. В. Сурілова, О. Ф. Скакун, Р. О. Халфіної, М. В. Цвіка, Ю. С. Шемшученка та інших.

До проблем взаємодії фінансового права та інших галузей права зверталися провідні фахівці у галузі фінансового права – Є. О. Алісов, В. В. Бесчеревних, Д. А. Бекерська, Л. К. Воронова, О. Н. Горбунова, Л. М. Касьяненко, М. П. Кучерявенко, О. А. Лукашев,

А. А. Нечай, О. П. Орлюк, П. С. Пацурківський, Н. Ю. Пришва, Ю. А. Ровинський, Н. І. Хімичева та інші.

Місце трудового права у системі права є предметом дослідження вчених-трудоників (Я. І. Безугла, Н. Б. Болотіна, В. С. Венедіктов, Г. С. Гончарова, В. В. Жернаков, П. І. Жигалкін, І. В. Зуб, Л. І. Лазор, А. Р. Мацюк, П. Д. Пилипенко, В. О. Процевський, В. Г. Ротань, С. Б. Стичинський, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишева та інші).

Однак, питання впливу фінансового права на трудові правовідносини до цього часу не були предметом спеціальних наукових досліджень.

Мета статті – дослідження форм взаємодії фінансового та трудового права, зокрема, способів впливу фінансового права на трудові правовідносини.

Виклад основного матеріалу. Вплив фінансового права на трудове здійснюється у цілу низку способів, форм та напрямків. Окремі з них обумовлені природою та призначенням фінансового права. Так, фінансова система впливає на трудові відносини вже тому, що вона покликана забезпечити стабільність грошової одиниці, тобто охорону заробітної плати від інфляції. О. Н. Горбунова звертає увагу на такий аспект впливу фінансової системи на трудові відносини, втім зводить його до питання фінансування оплати праці державних службовців: низький рівень заробітної плати чиновників, стверджує авторка, створює умови для підкупу чиновників, сприяє корупційним проявам [1, с. 4].

Визначення суб'єктів, що мають повноваження регулювати трудові відносини у частині заробітної плати, регулювання розмірів оплати праці, у тому числі при відхиленні від нормативних умов праці, порядку і строків виплати заробітної плати – це предмет регулювання трудового права. Але ці ж відносини перебувають під впливом фінансового права. Цей вплив є багатоаспектним, а його практичне значення може перевершувати значення правового регулювання трудових відносин. Так, законодавець стурбований проблемою своєчасної виплати належної працівникам заробітної плати, а тому встановлює, що оплата праці працівників здійснюється у першочерговому порядку, і доповнює це положення правилом про те, що всі інші платежі здійснюються власником або уповноваженим ним органом після виконання зобов'язань щодо оплати праці (ч. 5 ст. 97 Кодексу законів про працю України). Але ж залишається про-

блемою спроможності роботодавців виконувати свої зобов'язання щодо оплати праці. Вирішити повністю цю проблему законодавець, та і держава у цілому, не можуть, бо ринкова економіка не передбачає відповідальності держави за зобов'язаннями щодо оплати праці. Проте там, де законодавець може вплинути на трудові відносини у частині забезпечення виплати заробітної плати, він робить це не лише за допомогою норм трудового права, а також і з використанням норм фінансового права.

Зокрема, встановлюється, що за наявності простроченої кредиторської заборгованості із заробітної плати «розпорядники бюджетних коштів у межах бюджетних асигнувань за загальним фондом не беруть бюджетні зобов'язання та не здійснюють платежів за іншими заходами, пов'язаними з функціонуванням бюджетних установ», крім захищених видатків бюджету (ч. 4 ст. 51 Бюджетного кодексу України). У цьому законодавчому положенні немає будь-якого трудо-правового змісту, як би широко не інтерпретувались предмет трудового права і норми трудового права. І все ж вплив норми фінансового права, текстуально закріпленої у ч. 4 ст. 51 Бюджетного кодексу України, на трудові відносини у відповідних випадках є навіть більшим від того, який здійснюється через правове регулювання.

Подібне значення має і віднесення видатків загального фонду Державного бюджету України на оплату праці працівників бюджетних установ до категорії захищених видатків загального фонду бюджету. Унаслідок визнання видатків на оплату праці працівників бюджетних установ захищеними, їх обсяг не може змінюватись при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень (ч. 1, 2 ст. 55 Бюджетного кодексу України).

Окремо слід зазначити, що в окремих випадках вплив фінансового права на трудове обумовлено не стільки об'єктивними для системи права причинами, стільки такими, що їм притаманні ознаки детермінованості рівнем правотворчості та наукового осмислення відповідних проблем, який склався і має бути оцінений як низький. Зокрема, йдеться про наступне.

Оскільки трудове право є комплексною (публічно-приватною) галуззю права, то визначення правотворчих повноважень органів виконавчої влади у сфері трудового права – це завдання Кодексу законів про працю та галузевих законів, що регулюють трудові відносини. Але чин-

ний Кодекс законів про працю України (надалі – КЗпП) [2] правотворчі повноваження органів виконавчої влади, наприклад, у сфері охорони праці, не визначає, а Закон «Про охорону праці» [3] з цього питання встановлює лише деякі загальні положення на зразок «Кабінет Міністрів України... забезпечує проведення державної політики у галузі охорони праці» (абз. 2 ч. 1 ст. 32). Цей вакуум законодавець змушений був заповнювати при прийнятті Податкового кодексу України [4] (далі – ПК).

У зв'язку з тим, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платників податку на доходи фізичних осіб не включаться вартість безоплатного лікувально-профілактичного харчування, молока або рівноцінних йому харчових продуктів тощо, якими роботодавець забезпечує працівників відповідно до Закону України «Про охорону праці», а також вартість спеціального (форменого) одягу та взуття, що надаються роботодавцем у користування працівнику, підпунктом 9 п. 1 ст. 165 ПК встановлюються правотворчі повноваження державних органів у цій сфері. Встановлення порядку забезпечення, переліку та граничних строків використання спеціального (у тому числі форменого) одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту віднесено до повноважень Кабінету Міністрів, а може здійснюватися також «галузевими нормами безоплатної видачі працівникам спеціального (форменого) одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту».

Це законодавче положення виявилось вкрай погано опрацьованим. Все-таки формулювання «встановлюються Кабінетом Міністрів та/або галузевими нормами» для закону є неприйнятним: якщо відповідні правила встановлюються Кабінетом Міністрів, то альтернативою має бути їх встановлення не «галузевими нормами», а відповідними центральними органами виконавчої влади. Якщо ж альтернативою є галузеві норми, то базовим має бути зазначення на загальні (міжгалузеві) норми.

Тут звертається увага на недбалість законодавчого формулювання з тієї причини, що її витоки пов'язані з тим, що розробники проекту Податкового кодексу погано володіли відповідним, чужим для них предметом правового регулювання. Обумовлено це тим, що забезпечення працівників засобами індивідуального захисту є проблемою, залежною від оподаткування. І вже це свідчить на користь визначен-

ня правотворчих повноважень державних органів щодо регулювання суспільних відносин у кодифікованих актах чи спеціальних законах, які ці відносини регулюють. У даному випадку повноваження державних органів на регулювання відносин щодо забезпечення засобами індивідуального захисту повинні визначатися Кодексом законів про працю України або Законом України «Про охорону праці».

У цьому ще більше переконає зміст підпункту 9 п. 1 ст. 165 ПК. По-перше, як на день прийняття Податкового кодексу, так і до цього часу, чинним є Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту [5]. Отже, правила підпункту 9 п. 1 ст. 165 ПК щодо повноважень Кабінету Міністрів та інших (не названих у цьому законодавчому положенні) державних органів до цього часу не реалізовані. По-друге, проблема надання працівникам у користування форменого одягу законодавством ніколи не вирішувалась і на цей час не вирішується разом із питаннями забезпечення засобами індивідуального захисту. Це – сфера регулювання колективних договорів і угод.

Також невдало вирішене питання про повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, регулювати відносини щодо забезпечення «лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними йому харчовими продуктами, газованою солоною водою, мийними та знешкоджувальними засобами». Відповідно до Податкового кодексу такі норми «розробляються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я». Але ж нормативно-правові акти – це не продукти харчування, що виробляються та споживаються. Нормативно-правові акти повинні пройти процедуру надання їм чинності, зокрема шляхом затвердження чи прийняття. Тому абзац другий п. 9 п. 1 ст. 165 ПК після слова «розробляються» слід доповнити словами «і встановлюються». Головне полягає у тому, що Міністерство охорони здоров'я норми забезпечення, про які йдеться, і не розробляло, і не затверджувало.

Викладене не лише показує, в який спосіб фінансове право впливає на трудові відносини, а ще й дає підстави для висновку, що вирішувати в актах фінансового (податкового) права питання повноважень органів виконавчої влади,

видавати нормативно-правові акти, що регулюють трудові відносини, є недоцільним.

У разі виявлення при прийнятті актів фінансового законодавства необхідності до додаткового врегулювання трудових відносин необхідно внести зміни та доповнення до Кодексу законів про працю. Врешті-решт, такий підхід обумовлено не лише міркуваннями доцільності, а й тим, що сфера оподаткування і бюджетна сфера є недоторканими для законів, що не є податковими чи бюджетними (див., напр., п. 3 ст. 7 ПК та ч. 2 ст. 4 Бюджетного кодексу [6]). Водночас будь-яких обмежень для регулювання Податковим і Бюджетним кодексами трудових відносин немає. За таких умов, не тільки система законодавства невиправдано відходить від системи права, а й техніко-юридичний рівень положень Податкового та Бюджетного кодексів, що встановлюють норми трудового права, стає низьким (унаслідок непрофесійного їх опрацювання). Та й вимоги цих норм відповідними державними органами не виконуються, хоч з дня прийняття, наприклад, Податкового кодексу, пройшло майже сім років.

Ще один напрямок впливу фінансового права на трудове може бути показано на прикладі проблем праці і трудових відносин у сфері, що пов'язана з фінансовими відносинами.

У Кодексі законів про працю України є дуже мало правових положень, які б встановлювали спеціальні правові норми стосовно окремих категорій працівників. За відсутності таких правових норм у Кодексі законів про працю законодавець включає такі правові норми, що регулюють трудові відносини у фінансовій сфері, до нормативно-правових актів, якими переважно встановлюються норми фінансового права.

Податковий кодекс регулює податкові відносини і міг би не торкатись відносин за участю працівників контролюючих органів або працівників-платників податків. І все ж навіть при визначенні сфери дії Податкового кодексу (п. 1 ст. 1) було встановлено, що цей Кодекс визначає повноваження і обов'язки посадових осіб контролюючих органів під час здійснення адміністрування податків. Цим була визнана самостійна правосуб'єктність зазначених посадових осіб у податкових правовідносинах, що є проявом загальної тенденції до визнання правосуб'єктності посадових осіб державних органів і органів місцевого самоврядування не тільки у трудових правовідносинах, а й у тих правовідносинах, в яких достатньо було б визнати

участь тільки зазначених органів. Початок цьому процесу дала ст. 19 Конституції України [7], яка покладає обов'язок діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені не тільки Конституцією та законами України, не тільки на державні органи, органи місцевого самоврядування, а й на їх посадових осіб. Продовженням цієї тенденції є ст. 56 Конституції, в якій йдеться про відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданою незаконними діями, діями чи бездіяльністю не тільки органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а й їх посадових та службових осіб.

Після цього у Кодексі адміністративного судочинства (п. 7 ст. 3) [8] серед суб'єктів владних повноважень називаються не тільки органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а і їх посадові чи службові особи. При цьому відповідачем у справі може бути будь-який суб'єкт владних повноважень (п. 9 ст. 3 КАС), отже, у тому числі посадові або службові особи.

Оскільки посадові особи контролюючих органів визнані суб'єктами податкового права, логічним було встановлення їх загальних обов'язків та відповідальності у ст. 21 ПК. Ці обов'язки утворюють зміст відповідних фінансових правовідносин, оскільки посадові особи контролюючих органів непрямо визнані учасниками таких правовідносин. Одночасно вони є і обов'язками трудо-правовими. Це останнє твердження погоджується з положенням ст. 21 ПК, згідно з якою за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків ці особи несуть відповідальність згідно із законом. Оскільки будь-яка спеціальна (фінансово-правова) відповідальність посадових осіб контролюючих органів не встановлена, вони у різних випадках несуть адміністративну або кримінальну відповідальність, а загальним правилом є трудо-правова (дисциплінарна) відповідальність. Раз це так, то і обов'язки посадових осіб контролюючих органів, що закріплені у ст. 21 ПК переважно є трудо-правовими. Відповідно до букви закону вони є одночасно також і фінансово-правовими. Але їх фінансово-правовий характер є суто декларативним, не наповненим змістом.

Крім встановлення у ст. 21 ПК загальних обов'язків і відповідальності посадових осіб контролюючих органів, закріплюються у цьому Кодексі і спеціальні їх права та обов'язки. На-

приклад, ч. 86.2 ст. 86 ПК передбачає підписання посадовими особами контролюючого органу акту камеральної перевірки, а ч. 3 тієї ж статті – акту (довідки) документальної виїзної перевірки. Частіше у Податковому кодексі вказується на повноваження та обов'язки керівників контролюючих органів чи їх заступників (ч. 6 ст. 94; ч. 7 ст. 94; ч. 8 ст. 100 ПК тощо).

Згідно з ч. 8 ст. 16 БК «керівник місцевого фінансового органу має право за рішенням <...> відповідної місцевої ради у межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах...». Тут текстуально закріплена норма трудового права, яка надає керівникові відповідного органу права діяти у спосіб, що визначений наведеним законодавчим повноваженням (розміщувати на депозитах бюджетні кошти, що є тимчасово вільними і розміщувати ці кошти на конкурсних засадах). Але ж цілком очевидно, що тут логічно закріплюється і норма фінансового права, яка встановлює право місцевого фінансового органу і його обов'язки щодо його здійснення. Ефективність реалізації цього права та виконання зазначених обов'язків передумовлено ефективністю регулювання трудових відносин з участю керівника та впливу на ці відносини норм інших галузей права, особливо кримінального, бо бюджетні кошти можна розмістити і так, що до бюджету вони ніколи не будуть повернуті.

Викладене означає, що в одному й тому ж положенні акту фінансового законодавства можуть одночасно закріплюватись норма фінансового права і норма трудового права. При цьому законодавець не обов'язково фінансово-правову норму закріплює текстуально, а норму трудового права – лише логічно. Він може поступати і навпаки. Це показує тісний зв'язок фінансового права з трудовим правом, але не означає, що зникає необхідність у чіткому розмежуванні норм фінансового і трудового права.

З включенням до актів фінансового законодавства положень, якими визначаються права та обов'язки посадових осіб контролюючих органів, державних органів, що є розпорядниками бюджетних коштів, можна було б погодитись за умови, що ці положення будуть встановлювати не певні фрагменти декларативного змісту, а цілісну систему правового регулювання трудових відносин зазначених посадових осіб.

Так, повинне контролюватись і надходження коштів, насамперед податків до бюджетів. Без створення системи контролю, адекватної задачі підпорядкування діяльності посадових осіб, що розпоряджаються бюджетними коштами, посадових осіб контролюючих органів, посадових осіб державних органів, що здійснюють нагляд і контроль за суб'єктами підприємництва, що здійснюють діяльність на ринках фінансових послуг, на фондовому і валютному ринку, ефективна фінансова система не може бути створена.

Оскільки повне вирішення проблеми організації праці державних службовців – це проблема майбутнього, доцільно було б усі питання такого змісту радикально і детально вирішити у Податковому кодексі стосовно посадових осіб контролюючих органів і у Бюджетному кодексі – стосовно посадових осіб, причетних до розпорядження бюджетними коштами.

Маючи на увазі можливість впливу правового регулювання трудових відносин працівників банків, страхових компаній та інших фінансових установ на фінансові відносини цих установ з контролюючими органами, відповідні законодавчі акти, що переважно встановлюють норми фінансового права, закріплюють також і норми трудового права. Так, ст. 42 Закону «Про банки та банківську діяльність» [9] встановлює вимоги до керівників банків (кваліфікаційні, вимоги до стажу їх роботи) та наділяє Національний банк повноваженнями надавати згоду на вступ на посаду голови правління (ради директорів) і головного бухгалтера банку, погоджувати кандидатуру керівника служби внутрішнього аудиту банку (ст. 42, 45 Закону «Про банки та банківську діяльність»).

Хоча Національний банк унаслідок надання йому повноважень, про які тут йшлося, не стає стороною у трудових відносинах з відповідними посадовими особами банку, ст. 73 Закону «Про банки та банківську діяльність» надає йому повноваження тимчасово відсторонити посадових осіб банків від посади.

Акти податкового законодавства дають можливість впевнитись й у впливі фінансового права на трудові відносини у формі зв'язку податково-правового регулювання витрат на відрядження працівників, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток, податком на доході фізичних осіб, з трудо-правовим регулюванням відносин щодо відрядження працівників.

Висновки і пропозиції. Фінансове право і трудове право регулюють різні суспільні відносини, які вимагають розмежування навіть у випадках тісного взаємозв'язку. Широта сфер регулювання цих галузей права обумовлює взаємодію відповідних правовідносин, зокрема, детермінацію фінансових відносин трудовими відносинами.

У результаті проведеного дослідження знайшла також своє підтвердження вихідна тези статті про потужний вплив фінансового права на трудове, про наявність широкого кола форм такого впливу та розмаїття підстав впливу фінансового права на трудові правовідносини. Цей вплив обумовлюється як об'єктивними факторами (наприклад, залежність рівня оплати праці від стабільності грошової одиниці), так і суб'єктивними факторами (зокрема, цілями та завданнями держави, рівнем розвитку законодавства тощо).

Істотним фактором є також тісне переплетення фінансового та трудового законодавства. В актах фінансового законодавства формулюються окремі норми трудового права. При цьому деякі нормативні положення формулюють одночасно і трудові, і фінансово-правові приписи. На думку автора, в окремих випадках такий підхід законодавця є обґрунтованим і доцільним, а відповідне регулювання потребує подальшого удосконалення (зокрема, існує необхідність системного підходу до вдосконалення положень фінансового законодавства, що встановлює права і обов'язки посадових осіб контролюючих органів та розпорядників публічних грошових коштів). В інших випадках включення в акти фінансового законодавства положень, пов'язаних з трудовими відносинами, є результатом неналежного рівня розвитку законодавства (наприклад, автор вважає необґрунтованим встановлення у Податковому кодексі України положень, що визначають повноваження органів виконавчої влади з нормативного регулювання трудових відносин).

Вважаємо, що подальше наукове осмислення питань, що ставляться у статті, має піти шляхом наукової систематизації способів взаємодії фінансового і трудового права та опрацювання на цій підставі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства з метою забезпечення ефективного правового впливу на трудові і фінансові відносини.

Список використаної літератури:

1. Финансовое право : [учебник] / Под ред. О. Н. Горбуновой – М. : Юрист, 1996. – 400 с.
2. Кодекс законів про працю України, прийнятий 10.12.1971 (у ред. на 06.04.2017) // Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН», 1991-2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ligazakon.net>.
3. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 2694-XII (у ред. на 12.02.2015 р.) // Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН», 1991-2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ligazakon.net>.
4. Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-17. – Ст. 112.
5. Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затверджене наказом Державного комітету з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 24.03.2008 № 53 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 38. – Ст. 1275.
6. Бюджетний кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – N 59. – Ст. 2047.
7. Конституція України, прийнята 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – N 30. – Ст. 141.
8. Кодекс адміністративного судочинства від 06.07.2005 № 2747-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
9. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 1-2 (частина 1). – Ст. 1.

Очкуренко С. В. Формы взаимодействия финансового и трудового права

Статья посвящена исследованию проблем взаимодействия финансового и трудового права. Автор уделяет основное внимание исследованию способов влияния финансового права на трудовые правоотношения. Доказывается, что круг форм такого влияния достаточно широкий и обусловлен как объективными факторами (в частности, системным характером), так и субъективными (в частности, уровнем развития законодательства, целями и задачами, которые решает законодатель с помощью правового регулирования и правового влияния).

Ключевые слова: финансовое право; трудовое право; правовое воздействие; правовое регулирование, финансовые правоотношения, трудовые правоотношения.

Ochkurenko S. V. The forms of interaction of financial and labour law

The article is devoted to the investigation of problems of interaction of financial and labour law. The author pays most attention to the study of the ways in which the financial law affects labour relations. It is proved that the range of forms of such influence is quite broad and is conditioned both by objective factors (in particular, systemic nature) and by subjective factors (in particular, the level of legislation development, goals and tasks that the legislator solves by legal regulation and legal influence).

Key words: financial law, labour law, legal influence, legal regulation, financial relations, labour relations.